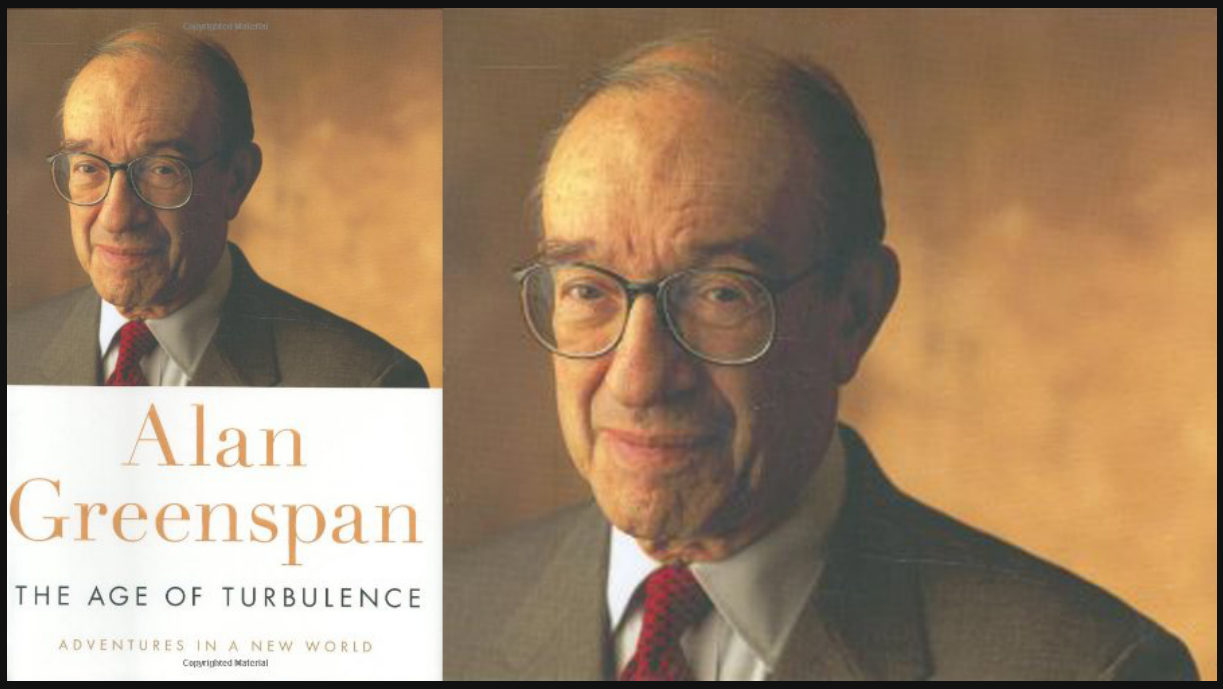
نگاهی تحلیلی به اندیشه‌های آلن گرین‌اسپن

نویسنده: گروه تحریریه هم‌داستان

تاریخ انتشار: 16 Khordad 2585 باستانی برابر با June 6, 2026 میلادی

کتاب "عصر آشفتگی" (The Age Of Turbulence) نوشته‌ی "آلن گرین‌اسپن" (Alan Greenspan)، رئیس پیشین فدرال‌رزرو ایالات متحده آمریکا، یکی از آثار مهم اقتصادی سیاسی قرن بیست‌ویکم میلادی به‌شمار می‌رود. این کتاب نه‌تنها زندگی حرفه‌ای تأثیرگذارترین شخصیت اقتصاد مدرن را بازگو می‌کند، بلکه تصویری دقیق از تحولاتی ارائه می‌دهد که اقتصاد جهانی را از دوران جنگ سرد تا عصر دیجیتال دگرگون کرده‌اند. آلن گرین‌اسپن در این اثر، روایت خود را با نگاهی فلسفی و گاهی هم شاعرانه به سازوکار اقتصاد، قدرت بازار و روان‌شناسیِ تصمیم‌گیریِ اقتصادی درمی‌آمیزد.

بخش نخست: تاریخ زندگی و شکل‌گیری اندیشه‌ی اقتصادی

گرین‌اسپن در شهر نیویورک به دنیا آمد. ابتدا به موسیقی بسیار توجه داشت و به نواختن ساکسیفون علاقه‌مند بود. در آغاز جوانی برای مدتی در گروه‌های مختلف جاز فعالیت داشت و ساکسیفون می‌نواخت. اما به‌زودی دریافت که گرایش اصلی او نه موسیقی، بلکه ریاضیات، آمار و تحلیل داده است. تحصیلات او در رشته‌ی اقتصاد در دانشگاه نیویورک، راه ورود او را به عرصه‌ی مشاوره و سیاست‌گذاری گشود. در دهه‌ی شصت و هفتاد میلادی او به عنوان مشاور اقتصادی دولت آمریکا فعالیت می‌کرد و در نهایت، در سال ۱۹۸۷ میلادی به ریاست فدرال‌رزرو رسید؛ سمتی که او را به قدرتمندترین چهره‌ی اقتصادی جهان تبدیل کرد. در دوران ریاست او، ایالات متحده آمریکا با رویدادهای متعددی روبرو و مواجه شد:

سقوط بازار سهام در سال ۱۹۸۷ میلادی

بحران مالی آسیا

حباب فناوری در دهه‌ی نود میلادی

حملات یازدهم سپتامبر سال ۲۰۰۱ میلادی

در تمام این بحران‌ها، تصمیم‌های آلن گرین‌اسپن نقشی تعیین‌کننده در ترازسازی اقتصاد ایالات متحده آمریکا و حتیٰ جهان داشت. او به کنترل تورم، حفظ اعتماد عمومی و تقویت زیرساخت‌های مالی باور داشت. مهم‌تر از همه، او مفهوم "اعتماد" را در قلب نظام اقتصادی می‌دید؛ به باور او، "پول در نهایت چیزی نیست جز قراردادی جمعی مبتنی بر اعتماد."

بخش دوم: فلسفه‌ی بازار و جهانی شدن اقتصاد

در نیمه‌ی دوم کتاب، آلن گرین‌اسپن از خاطرات شخصی فاصله می‌گیرد و به تحلیلِ عمیق از پویایی اقتصادِ جهانی می‌پردازد. او جهانی‌شدن را نیرویی غیرقابل بازگشت می‌داند که مرزهای اقتصادی را درهم شکسته و سرمایه، اطلاعات و نیروی کار را در شبکه‌ای به‌هم‌پیوسته قرار داده است. با این وجود، او هشدار می‌دهد که جهانی شدن اگر با سیاست‌های اجتماعی عادلانه و آموزش عمومی همراه نباشد، می‌تواند نابرابری‌های اجتماعی را تشدید کند.

آلن گرین‌اسپن مدافع سرسخت نظام بازار آزاد است، اما به‌خوبی از محدودیت‌های آن نیز آگاه است. او از اصطلاح "تخریب خلاقانه" که از شومپیتر الهام گرفته، برای توضیح فرآیند رشد و نابودی در نظام سرمایه‌داری بهره می‌گیرد. از نگاه او، پیشرفت اقتصادی همواره با ویرانی ساختارهای قدیمی همراه است؛ اما دولت باید با نظارت هوشمندانه از فروپاشی کامل جلوگیری کند.

بخش سوم: بحران، تصمیم و مسئولیت

یکی از بخش‌های جذاب کتاب، بازگویی پشت‌صحنه‌ی تصمیم‌گیری در بحران‌هاست. آلن گرین‌اسپن توضیح می‌دهد که چگونه در بحران سال ۱۹۸۷ میلادی تنها در چند ساعت تصمیم گرفت نقدینگی را به بازار تزریق کند تا اعتماد عمومی بازگردد. او می‌گوید: "در بحران، تأخیر خطرناک‌تر از اشتباه است." این جمله جوهره‌ی فلسفه‌ی تصمیم‌گیری اوست.

او در مواجهه با بحران‌های بعدی نیز همین رویکرد را حفظ کرد. اما آلن گرین‌اسپن از انتقادها غافل نمانده است. منتقدان او را متهم می‌کنند که با پایین نگه‌داشتن نرخ بهره در اوایل دهه ۲۰۰۰ میلادی زمینه‌ساز بحران مالی ۲۰۰۸ میلادی شد. خود او در این کتاب اذعان می‌کند که مدل‌های اقتصادی سنتی توان پیش‌بینی رفتار انسان را در شرایط بحرانی ندارند. به عبارتی، اقتصاد بدون روان‌شناسی ناقص است.

بخش چهارم: آینده اقتصاد و چالش‌های قرن بیست‌ویکم

در فصل‌های پایانیِ کتاب، آلن گرین‌اسپن نگاهی عمیق به آینده دارد. او ظهور اقتصادهای نوظهور مانند چین و هند را تحولی مثبت می‌داند و معتقد است که رقابت میان کشورها می‌تواند موتور پیشرفت جهانی باشد. با این حال، او درباره‌ی تهدیدهای ناشی از سیاست‌زدگی اقتصاد، رشد بدهی عمومی و بحران‌های انرژی هشدار می‌دهد. او می‌نویسد:

”اقتصاد جهانی به شبکه‌ای از تصمیمات انسانی تبدیل شده است و چون انسان‌ها خطا می‌کنند، این شبکه همواره در معرض آشفتگی است.“ به باور آلن گرین‌اسپن تنها با شفافیت، آموزش و همکاری بین‌المللی می‌توان از این آشفتگی فرصت ساخت. در واقع، عنوان کتاب ”عصر آشفتگی“ نه توصیف فاجعه، بلکه بیان پویایی و زندگی اقتصاد مدرن است.

بخش پنجم: پیوند مفاهیم کتاب با واقعیت کشورهای در حال توسعه

پیام این کتاب برای کشورهایی چون ایران، اندونزی یا فیلیپین روشن است: اصلاح ساختارها، استقلال نهادهای اقتصادی، سرمایه‌گذاری در آموزش و اعتمادسازی اجتماعی. آلن گرین‌اسپن نشان می‌دهد که رشد اقتصادی بدون اعتماد عمومی و ثبات سیاسی ممکن نیست. او تأکید می‌کند که نهادهای اقتصادی باید از نفوذ سیاست کوتاه‌مدت دور بمانند تا بتوانند تصمیم‌هایی بگیرند که نسل‌های آینده از آن بهره‌مند شوند.

و پایان‌سخن این‌که کتاب ”عصر آشفتگی“ تنها خاطرات یک اقتصاددان بزرگ نیست، بلکه بازتابی از سیر تحول اندیشه‌ی اقتصادی معاصر است. آلن گرین‌اسپن در این کتاب به ما یادآوری می‌کند که اقتصاد چیزی بیش از آمار، عدد و نمودار است؛ اقتصاد از دید او روایتی انسانی از تصمیم، ترس، امید و مسئولیت جمعی است و «**اقتصاد مال خر**» نیست![۱]

در جهانی که هر روز پیچیده‌تر می‌شود، این اثر می‌تواند چراغی برای اندیشیدن باشد، نه فقط برای اقتصاددانان بلکه برای هر کسی که می‌خواهد دگرگونی‌های زمانه را درک کند، بفهمد و در عصر آشفتگی مسیر خود را بیابد.

پی‌نوشت:

جمله‌ای که در افواه عمومی با عنوان «اقتصاد مال خر است» به روح‌الله خمینی نسبت داده می‌شود، در واقع نقل‌به‌مضمون و برداشتی عامیانه از یکی از سخنرانی‌های اوست. او عیناً این ترکیب «**اقتصاد مال خر است**» را به کار نبرده است، اما جملاتی با مضمون مشابه و با اشاره مستقیم به واژهٔ «الاغ» بیان کرده است.

جزئیات دقیق این سخنرانی به شرح زیر است:

تاریخ سخنرانی: ۱۷ شهریور ۱۳۵۸ خورشیدی

مخاطبان: در جمع کارکنان پخش صدای جمهوری اسلامی (رادیو)

مکان: شهر قم

منبع رسمی: صحیفه امام، جلد ۹، صفحه ۴۵۰

عین عبارات بیان‌شده در سخنرانی:

خمینی در این سخنرانی در حال نقد تفکرات مارکسیستی و مادی‌گرایانه (که اقتصاد را زیربنای جامعه می‌دانستند) بود و عین جملاتش چنین است:

«**این‌هایی که زیربنای همه چیز را اقتصاد می‌دانند، این‌ها انسان را حیوان می‌دانند. حیوان هم همه چیزش فدای**

اقتصادش است. زیربنای همه چیزش [اقتصاد] است. الاغ هم زیربنای همه چیزش اقتصادش است. این‌ها انسان را نشناختند اصلاً که چه هست.»